

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu PATATES 2023

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Ürün Raporu
PATATES
2023**

**Hazırlayan
Zehra YEGÜL
Ziraat Yüksek Mühendisi**
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
zehra.yegul@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 375

ISBN: 978-625-8451-95-5

**© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.**

EKİM/2023

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınmaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ	ii
GRAFİKLER DİZİNİ	ii
1. GİRİŞ	1
2. DÜNYADA DURUM.....	1
2.1. Dünya Patates Ekim Alanı	1
2.2. Dünya Patates Üretimi	2
2.3. Ticaret	4
2.3.1. İthalat.....	4
2.3.2. İhracat.....	5
2.4. Dünya Patates Üretici Fiyatları	5
3. TÜRKİYE'DE DURUM.....	6
3.1. Türkiye'de Patates Ekim Alanı	6
3.2. Türkiye'de Patates Üretimi	7
3.3. Türkiye'de Patates Tüketimi	9
3.4. Türkiye'de Patates Ticareti	9
3.4.1. İthalat.....	9
3.4.2. İhracat.....	10
3.5. Türkiye Patates Fiyatları	11
3.6. Türkiye'de Patates Destekleri	11
4. GENEL DEĞERLENDİRME.....	12
EK TABLOLAR	13
KAYNAKLAR	17

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı	2
Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretimi	3
Tablo 3. Yıllara göre dünya patates verimi	3
Tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ithalatı	4
Tablo 5. Ülkelere göre dünya patates ihracatı	5
Tablo 6. Ülkelere göre patates üretici fiyatları	6
Tablo 7. İllere göre Türkiye patates ekim alanları	7
Tablo 8. İllere göre Türkiye patates üretimi	8
Tablo 9. Türkiye patates verimi	8
Tablo 10. Türkiye patates tüketimi	9
Tablo 11. Türkiye üretim sezonuna göre toplam ithalat miktarı	10
Tablo 12. Türkiye üretim sezonuna göre toplam ihracat miktarı	10
Tablo 13. Patatese verilen destekler	12
Ek tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı	13
Ek tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretim	13
Ek tablo 3. Ülkelere göre dünya patates ithalat miktarı	14
Ek tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ihracatı.....	14
Ek tablo 5. Dünya patates üretici fiyatları.....	15
Ek tablo 6. İllere göre Türkiye patates ekim alanları	15
Ek tablo 7. İllere göre Türkiye patates üretimi	16

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Patates ekim alanında önemli ülkeler (%).....	2
Grafik 2. Patates üretiminde önemli ülkeler (%)	3
Grafik 3. Dünya patates ekim alanı, üretim ve verim	4
Grafik 4. Patates ithalatında önemli ülkeler (%).....	4
Grafik 5. Patates ihracatında önemli ülkeler (%).....	5
Grafik 6. Türkiye’de patates ekimi yapan önemli iller	7
Grafik 7. Türkiye’de patates üretimi yapan önemli iller.....	8
Grafik 8. Türkiye patates ekim alanı, üretimi ve verim	9
Grafik 9. Ülkelere göre Türkiye patates ihracatı (%).....	10
Grafik 10. Türkiye ortalama patates fiyatları	11

1. GİRİŞ

Güney Amerika'nın And Dağları'ndan neredeyse tüm dünyaya yayılan patates, dünyanın giderek büyüyen açlık sorununa cevap verebilecek önemli bitkilerin başında gelmektedir. Öyle ki patates And Dağları'nda yabani türler olarak belirmiş ve buradan Kolombiya ve Venezuela'ya oradan da Şili ve Kuzey Arjantin'e gelmiştir. En sonunda tüm türler Peru'da ekilmeye başlamıştır. Patates ekimine dair günümüzdeki tek kanıt yaklaşık 7.000 yıl önce Peru'da gerçekleşmiş olmasıdır. Osmanlı topraklarında ise 1850'li yıllarda egzotik bir yiyecek olarak İstanbul'da satılmaya başlanan patates, 1890'ların sonunda iyice tanınır olmuştur. Bu tarihe kadar patates üretimi yapılmayıp ithal edilse de ithalatın büyük bir yük oluşturmaya başlaması ile ilk defa 1895 yılında Sakarya Nehri vadisinde üretimi başlamıştır (Anonim, 2023). Patates, bir çapa bitkisi olduğu için ekim nöbeti içerisinde önemli bir yeri vardır. Özellikle, hafif yapılı topraklarda ekim nöbetine en uygun bitkilerden biri olan patates kendisinden sonra ekilecek bitkiye temiz ve havalanmış bir toprak bırakmaktadır.

Patates hem taze hem de tarıma hammadde sağlaması yönüyle de dünyadaki ekim alanını ve üretim alanını günden güne sağlamlaştıran bir ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Giderek artan dünya nüfusu ve sınırlı tarım alanları düşünüldüğünde, birim alandan elde edilen ürünün miktarı ve daha çok insanın ihtiyacını karşılayabilir nitelikte olması bakımından patates bugün gıda güvencesi noktasında dünyanın önemsedığı bir üründür (Ödemiş Ticaret Odası Patates Sektör Raporu, 2021). Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) patatesin insanlık için ne kadar önemli olduğunu vurgulamak ve bu

farkındalığı yaratmak adına 2008 yılını patates yılı olarak ilan etmiş ve bu konuda da başarılı çalışmalar yapmıştır.

Temel gıda ürünü olan patatesin kullanım alanlarının yaygınlaşması ve dünya nüfusunun artması patatese olan talebi ve tüketimi hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Bu bakımdan dünyada en çok üretimi yapılan bitkisel ürünler sıralamasında şeker kamışı, mısır, pirinç, buğday, yağlı palmye meyvesinden sonra patates altıncı sırada gelmektedir (FAO, 2021).

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Dünya Patates Ekim Alanı

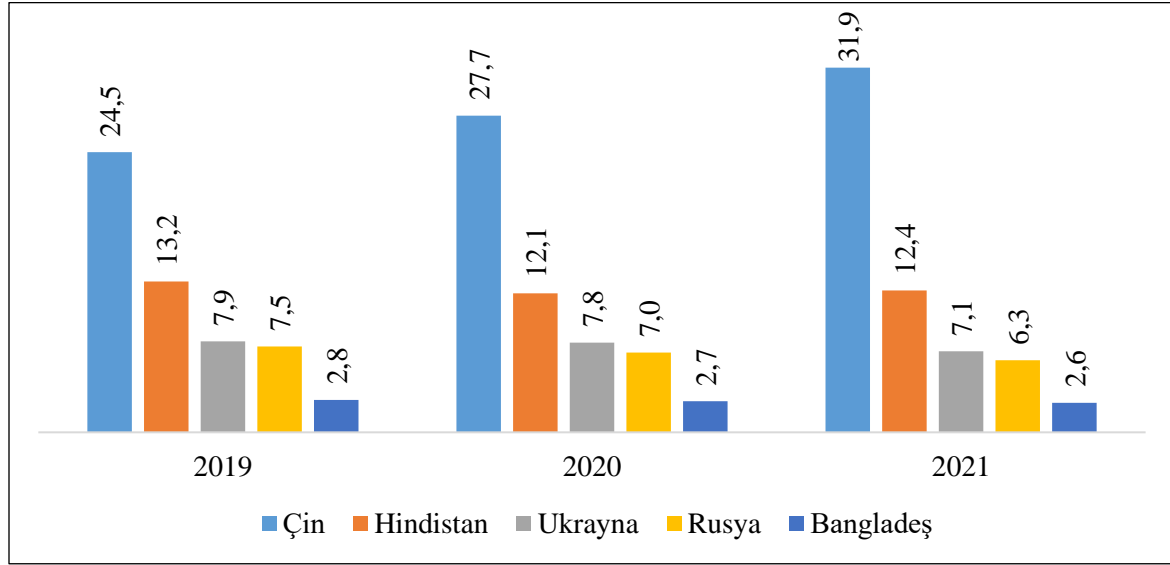
Dünya patates ekim alanlarında son beş yıla bakıldığında çok fazla değişim görülmemektedir. Değişen iklim koşulları, teknolojideki gelişimin artmasıyla ekilen alandan alınan verimde de artışlar olmuştur. Dünya patates üretiminde artan nüfus yoğunlukları düşünüldüğünde, ekilen alanlardan alınacak olan verim de bu nedenle önemli hale gelmiştir. Özellikle Çin ve Hindistan gibi nüfusları her geçen gün daha da artan ülkeler tarımsal alanda besin ihtiyacını karşılayabilmek için geniş alanlara ihtiyaç duymaktadır. (Ödemiş Ticaret Odası Patates Sektör Raporu, 2021). FAO verilerine göre, 2021 yılında dünyada yaklaşık 18,2 milyon ha alanda patates yetiştirilmektedir (Tablo 1). Dünyada en fazla patates ekim alanına sahip olan ülke yaklaşık 5,8 milyon ha ile Çin'dir. Çin'i sırasıyla 2,2 milyon ha ile Hindistan, 1,3 milyon ha alan ile Ukrayna takip etmektedir. 2021 yılında Tablo 1'e göre ilk beş ülke dünya ekim alanlarının %60,1'ini oluşturmaktadır. 2021 dünya ekim alanlarında bir önceki yıla göre %7,7 artış olmuştur.

Tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı (bin ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	4.860	4.758	4.036	4.216	5.780
Hindistan	2.179	2.142	2.173	2.158	2.248
Ukrayna	1.323	1.320	1.309	1.325	1.283
Rusya	1.336	1.313	1.239	1.178	1.142
Bangladeş	500	477	468	461	469
ABD	423	411	379	370	379
Diğer	6.815	6.770	6.878	7.179	6.832
Dünya	17.436	17.191	16.482	16.887	18.183

Kaynak: Ek Tablo 1

Grafik 1. Patates ekim alanında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 1

2.2. Dünya Patates Üretimi

FAO verilerine göre, patates üretimi 2021 yılında toplam 376 milyon ton olup, ortalama verim 2.074 kg/da'dır. Dünya patates üretiminde 2021 yılı itibarıyla 94,3 milyon tonluk üretim ile Çin ilk sırada yer alırken, 54,2 milyon ton ile Hindistan ikinci, 21,3 milyon ton ile Ukrayna üçüncü sırada yer almaktadır. Son 5 yılda dünya patates üretiminde söz sahibi olan ülkelerin Çin ve Hindistan olduğu görülmektedir. Dünyada

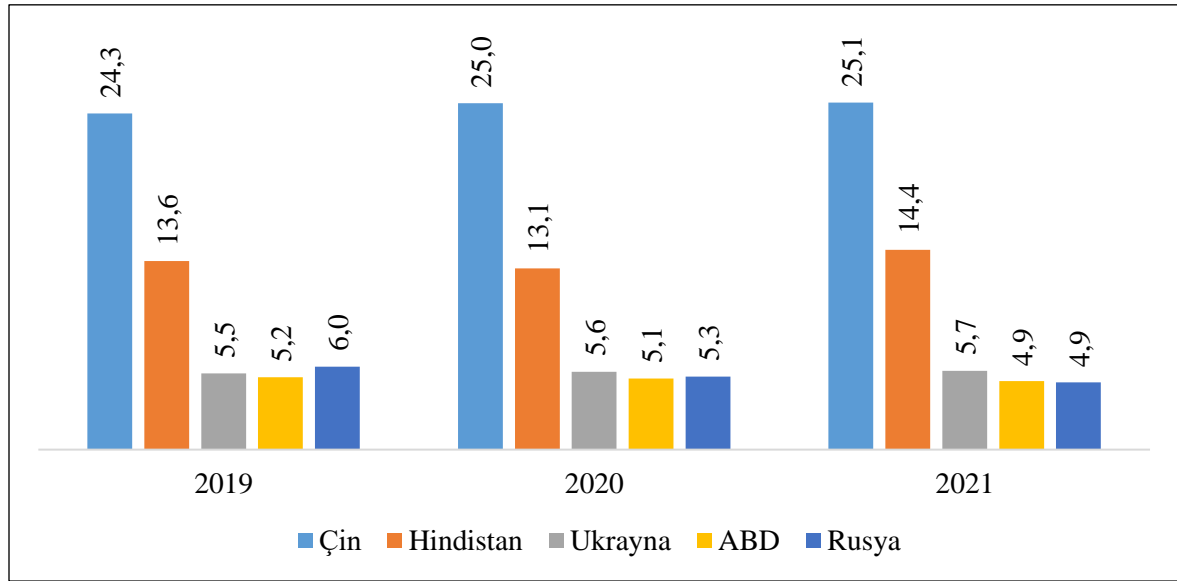
lider konumda olan Çin, 2021 yılında dünya toplam patates üretiminin %25,1'ini karşılamıştır. Grafik 2'de görüldüğü gibi patates üretiminde 2021 yılında ilk beş ülke dünya toplamının %55'ini oluşturmaktadır. Son beş yıla bakıldığında dünya üretiminde sürekli artış olmuştur. Türkiye dünya üretiminin %1,4'ünü karşılayarak 16. sırada yer almaktadır.

Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretimi (bin ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	88.482	90.259	89.500	92.800	94.300
Hindistan	48.605	51.310	50.190	48.562	54.230
Ukrayna	22.208	22.504	20.269	20.838	21.356
ABD	20.453	20.422	19.251	19.052	18.296
Rusya	21.708	22.395	22.075	19.607	11.312
Almanya	11.720	8.921	10.602	11.715	9.887
Diğer	156.939	149.893	156.945	158.569	158.044
Dünya	370.115	365.703	368.833	371.143	376.120

Kaynak: Ek Tablo 2

Grafik 2. Patates üretiminde önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 2

Tablo 3. Yıllara göre dünya patates verimi (kg/da)

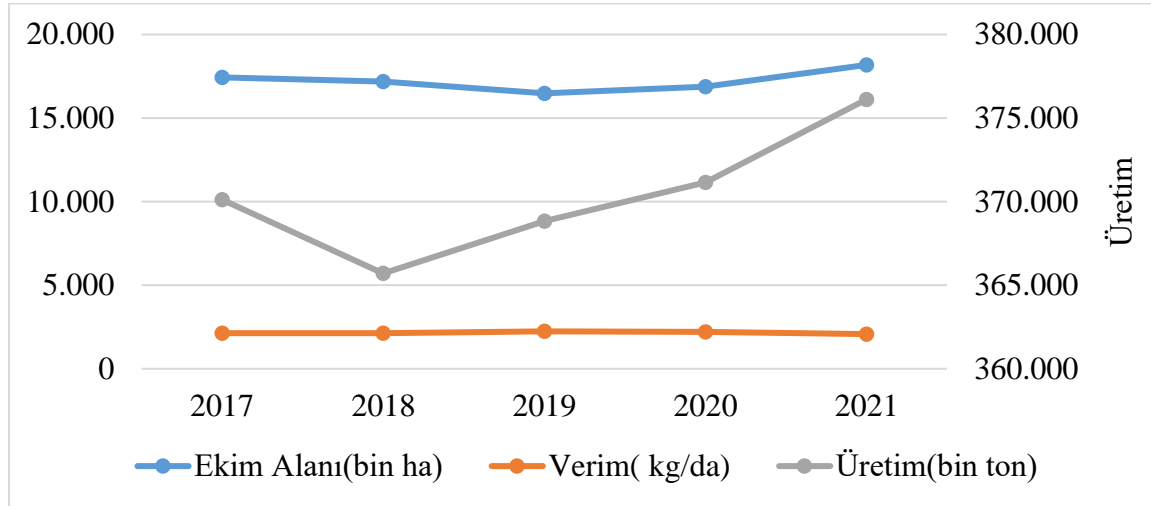
Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021
Verim	2.122	2.127	2.237	2.197	2.074

Kaynak: FAO, 2023

Dünya patates üretimi yıllar itibarıyla verimdeki artış ve azalışa paralel değişimler göstermiştir. 2021 yılında bir önceki yıla göre ekilen alan ve verimde yaşanan artışa paralel olarak patates üretiminde %1,3 artış

görülmüştür. 2021 yılında en yüksek verime sahip ülkeler sırasıyla Kuveyt (5.191 kg/da), Yeni Zelanda (5.082 kg/da) ve ABD (4.907 kg/da)'dir. Türkiye ise, 2021 yılında 3.682 kg/da ile 2.074 kg/da olan dünya ortalamasının üzerinde bir verime sahiptir.

Grafik 3. Dünya patates ekim alanı, üretim ve verim

Kaynak: Ek Tablo 1-2-3

2.3. Ticaret

2.3.1. İthalat

Dünyada 2022 yılında 10,1 milyon ton patates ithalatı yapılmıştır. Patates ithalatı yapan ülkeler içerisinde 2022 yılı verilerine göre, Belçika 3 milyon ton ile ilk sırayı almaktadır. Belçika'yı sırasıyla yaklaşık 1,6

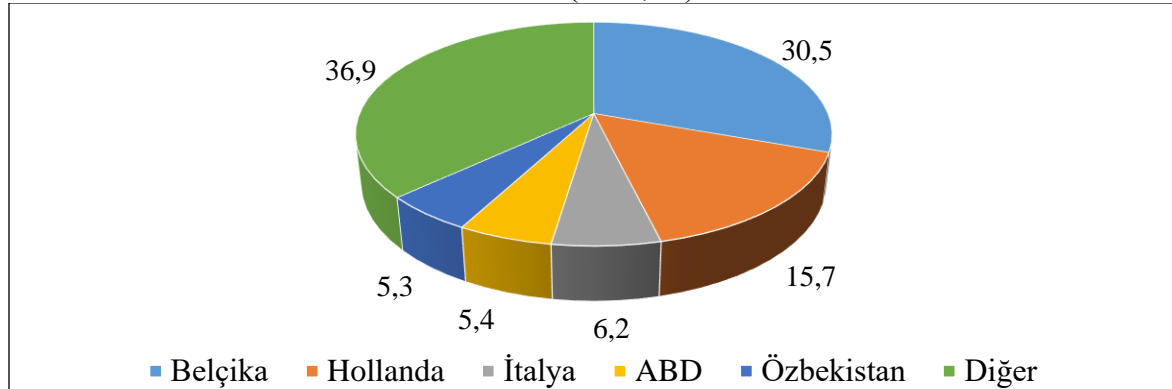
milyon ton ile Hollanda, 620 bin ton ile İtalya ve 546 bin ton ile ABD izlemektedir (UN COMTRADE, 2022). 2022 yılında bir önceki yıla göre ithalatta %20,2 oranında azalma olmuştur.

Tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ithalatı (bin ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Belçika	2.415	2.757	2.617	2.754	3.069
Hollanda	1.704	1.726	1.532	1.796	1.585
İtalya	563	603	526	541	620
ABD	413	346	420	404	546
Özbekistan	224	282	435	150	532
Diğer	6.401	7.408	6.256	6.978	3.717
Dünya	11.721	13.123	11.789	12.624	10.073

Kaynak: Ek Tablo 3

Grafik 4. Patates ithalatında önemli ülkeler (2022, %)

Kaynak: Ek Tablo 3

2.3.2. İhracat

Dünya patates üretiminde öne çıkan ülkeler sırasıyla Çin, Hindistan, Rusya, Ukrayna ve ABD'dir. Bu ülkelerde patates daha çok iç tüketime yönelik üretilmektedir. 2022 yılı dünya patates ihracatında 2,7 milyon ton ile 1. sırada Fransa yer almaktadır. Fransa'yı yaklaşık olarak 2 milyon ton ile Almanya ve

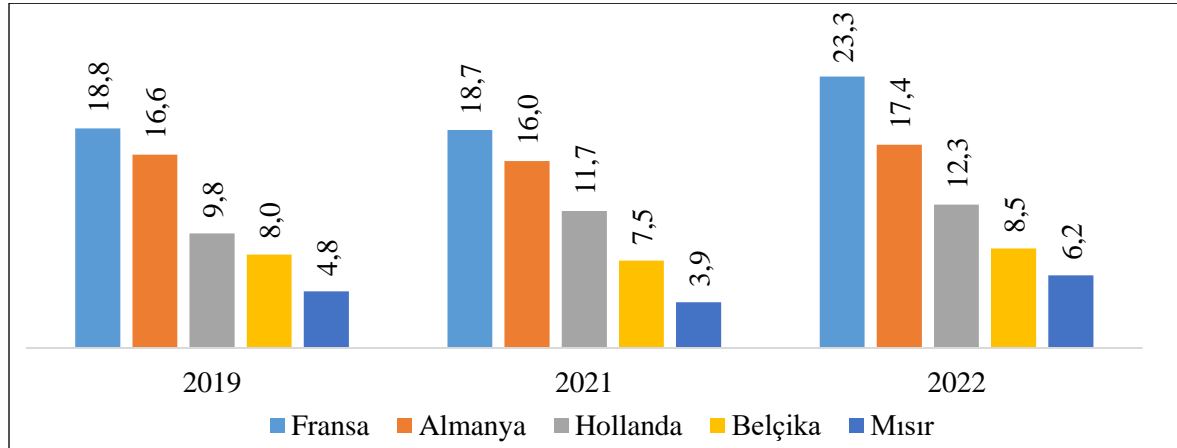
1,4 milyon ton ile Hollanda takip etmektedir. 2022 yılında dünya taze patates ihracatı toplam 11,4 milyon ton olarak gerçekleşmiş olup bir önceki yıla göre %3,8 azalma olmuştur. 2022 yılında Fransa'nın dünya ihracatındaki payı %23,3, Almanya'nın %17,4 ve Hollanda'nın ise %12,3'dur.

Tablo 5. Ülkelere göre dünya patates ihracatı (bin ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Fransa	1.333	2.119	2.148	2.216	2.657
Almanya	1.811	1.797	1.890	1.901	1.988
Hollanda	867	1.296	1.121	1.393	1.402
Belçika	895	875	912	888	974
Mısır	487	572	552	464	710
Diğer	5.394	5.516	4.774	4.996	3.675
Dünya	10.790	12.176	11.399	11.862	11.407

Kaynak: Ek Tablo 4

Grafik 5. Patates ihracatında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Ek Tablo 4

2.4. Patates Üretici Fiyatları

FAO dünya patates üretici fiyatlarına bakıldığında, 2021 yılında en yüksek patates fiyatının Cabo Verde'de (2.043 \$/ton), en düşük fiyatın ise Polonya'da (117,8 \$/ton) olduğu görülmektedir. Dünyada 2021 yılında önemli patates üretici ve ihracatçı

ülkelerin üretici fiyatlarına bakıldığında ise; Çin'de 199,9 \$/ton, Almanya'da 135,4 \$/ton, Fransa'da 304,2 \$/ton ve Hollanda'da 159,1 \$/ton olduğu görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6. Ülkelere göre patates üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Cabo Verde	1.947,7	2.039,3	2.108,1	2.069,3	2.043,6
Benin	1.411,0	1.242,7	1.348,2	1.438,6	1.678,2
Japonya	1.009,2	775,2	801,8	1.211,0	1.491,5
Jamaika	1.017,6	1.321,8	1.211,9	1.599,8	1.370,0
Bahreyn	1.329,8	1.329,8	1.329,8	1.329,8	1.329,8
Dünya Ort.	417,6	422,5	457,4	443,9	483,4

Kaynak: FAO, 2023

3. TÜRKİYE'DE DURUM

Patates, genel olarak ılıman-serin iklim bitkisi olmasına rağmen geniş bir adaptasyon yeteneğine sahiptir. Türkiye sahip olduğu agro-ekolojik zenginlik sayesinde patates üretimi açısından oldukça ayrıcalıklı bir konumdadır (Günel ve ark. 2010). Bu nedenle de ülkenin hemen her yöresinde yılın belirli dönemlerinde patates üretimi mümkün olmakta, Nisan ayından başlayarak Aralık ayı sonuna kadar patates hasadı devam etmektedir. Patates; farklı iklim bölgelerine hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmesi, dünyanın hemen her bölgesinde başarıyla yetiştirilebilmesi, diğer ürünlere bakılarak daha az maliyetli olması, birim alandan alınan ürünün daha çok olması, yüksek besin değerleri içermesi gibi avantajlara sahip bir üründür (Arıoğlu ve ark., 2006; Kolsarıcı, 2011).

Patates, dünya ve Türkiye için hem taze hem de kendisinden elde edilen yan ürünlerle insan beslenmesinde ve girdi niteliği ile endüstri bakımından önemli bir tarımsal üründür. Patates; taze veya işlenmiş olarak, yumruları direkt olarak veya fabrika artıkları şeklinde hayvan beslenmesinde, bitkisel üretimin devamlılığını sağlamak için

3.1. Türkiye'de Patates Ekim Alanı

Türkiye patates ekim alanlarında 2022 yılında Niğde 176,3 bin da (%12,7) ile birinci sırada yer alırken, Afyonkarahisar yaklaşık 150 bin da (%10,8) ile ikinci,

tohumluk olarak ve çeşitli şekillerde gıda sanayinde işlenerek kullanılan önemli bir endüstri bitkisidir. Yapılan çalışmalara göre, birim alan başına buğdaydan %75 ve pirinçten %58 daha fazla gıda enerjisine sahip olan patates, üretim alanları başına pirinçten %78, buğdaydan %54 daha fazla protein sağlar. Beslenme değeri olan gıda enerjisi, birim üretim ve gıda miktarı ile kıyaslandığında başka hiçbir ürün bulunmamaktadır ve dünyanın ılıman, tropikal ve subtropikal iklim bölgelerinde yetişmektedir (Camire vd., 2009).

Patateste verimlilik üzerinde yüksek nitelikli tohumluk kullanımı, diğer tarla bitkilerine göre çok daha fazla etkili olmaktadır. Yaklaşık on yıldır Niğde ve Nevşehir başta olmak üzere en önemli patates alanlarında karantina önlemlerinin alınmasına yol açan patates siğili (*Synchytrium endobioticum*) hastalığı, tohumluk kaynaklı olarak ortaya çıkmış veya yayılmıştır. Hemen hemen her bölgede yetişen patateste ilk sırada (%41,7) Orta Anadolu Bölgesi, ikinci sırada Ege Bölgesi (%21,2), üçüncü sırada ise Batı Anadolu Bölgesi'nde (%12,1) üretilmektedir (TÜİK, 2023).

Konya 120,5 bin da (%8,7) ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 7). Patates ekim alanlarında son 5 yıla bakıldığında yıllar itibarıyla artış ve azalışlar olmuştur. Bu

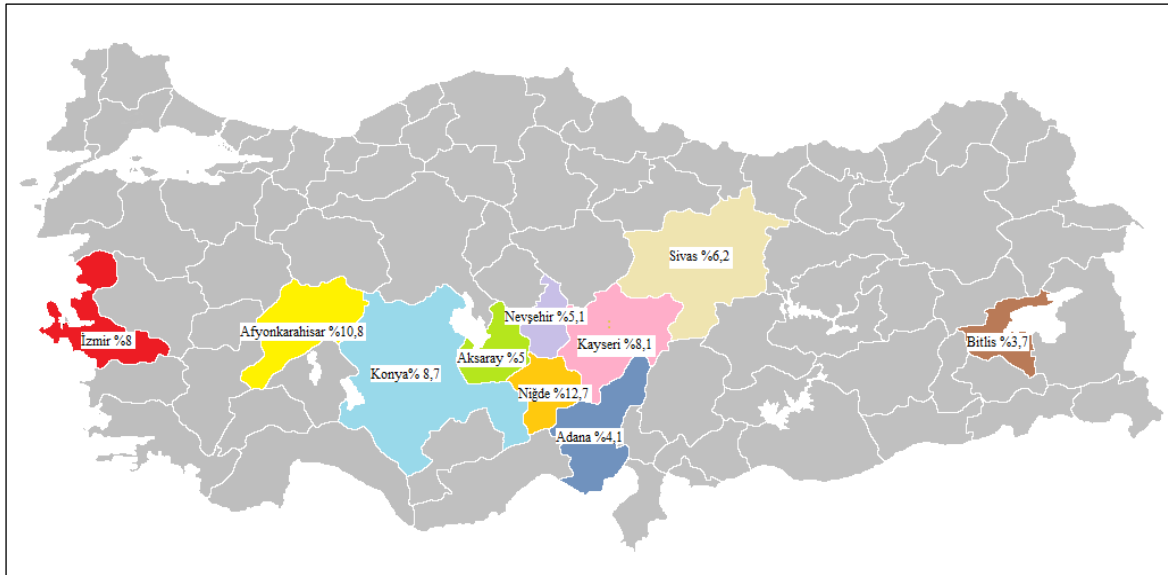
azalışın sebebi olarak; patates siğıli istikrarsızlığı ve girdi maliyetlerinin çok (Synchytrium endobioticum) hastalığının fazla artması gösterilebilir. artması, yağışlardaki düzensizlik, fiyat

Tablo 7. İllere göre Türkiye patates ekim alanları (da)

İller	2018	2019	2020	2021	2022
Niğde	202.990	183.850	182.820	146.890	176.300
Afyonkarahisar	129.925	142.163	153.387	151.038	149.968
Konya	148.333	143.540	151.807	145.496	120.491
Kayseri	100.028	110.839	124.160	117.380	112.055
İzmir	93.804	112.100	129.000	112.344	111.733
Sivas	59.202	58.495	65.873	71.180	86.490
Nevşehir	62.118	70.773	69.849	68.385	71.075
Aksaray	55.300	56.250	58.155	70.600	69.591
Adana	64.033	66.761	60.905	60.950	56.560
Bitlis	42.305	50.095	44.920	49.075	51.675
Diğer	401.335	414.101	439.059	395.837	385.778
Türkiye	1.359.373	1.408.967	1.479.935	1.389.175	1.391.716

Kaynak: Ek Tablo 7

Grafik 6. Türkiye’de patates ekimi yapılan önemli iller (2022, %)

Kaynak: TÜİK, 2023

3.2. Türkiye’de Patates Üretimi

Patates üretimi, ekim alanlarının azalması, fiyatlarda yaşanan dalgalanmalar, iklim koşulları gibi nedenlerden dolayı değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye’de 2022 yılında 5,2 milyon ton patates üretilmiş, patates üretimi bir önceki yıla göre yaklaşık %2 oranında artmıştır. Niğde 679,7 bin tonluk (%13,1) patates üretimi ile birinci sırada yer alırken, Afyonkarahisar 607,5 bin ton (%11,7) ile ikinci, Konya ise 518,7 bin ton

(%10) ile üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 8).

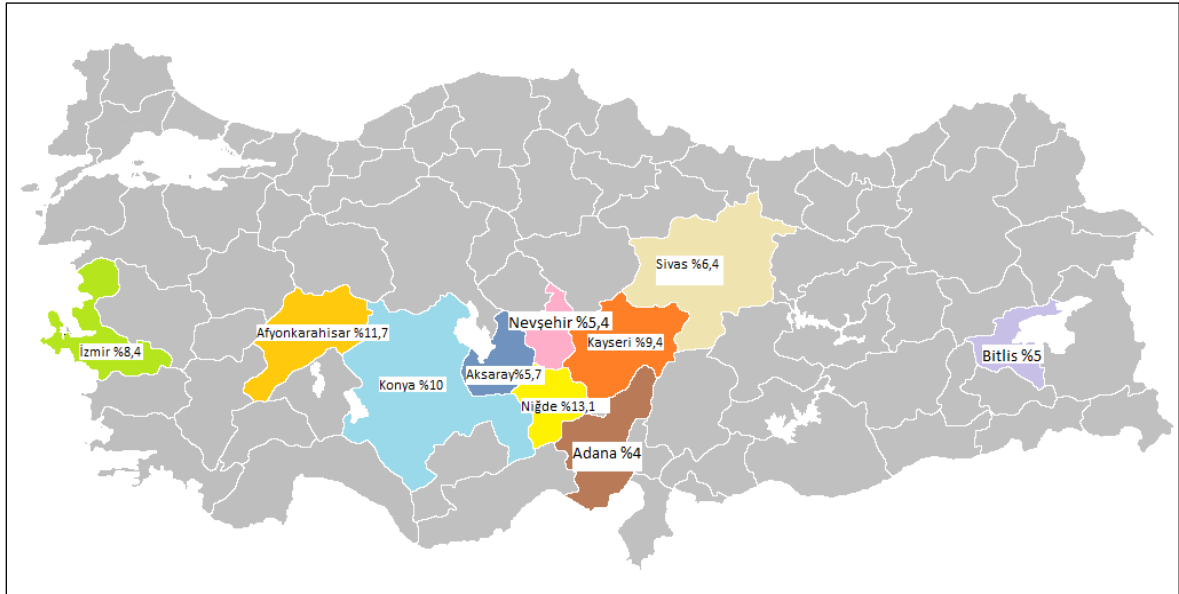
Türkiye’de patates verimi yıllar itibarıyla artış göstermiştir. 2022 yılında patates verimi 3.739 kg/da’dır. 2022 yılı patates veriminin en yüksek olduğu iller sırasıyla Bitlis (4.961 kg/da), Amasya (4.458 kg/da) ve Kayseri (4.373 kg/da) olup Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo 8. İllere göre Türkiye patates üretimi (ton)

İller	2018	2019	2020	2021	2022
Niğde	732.188	716.180	689.312	575.627	679.653
Afyonkarahisar	455.352	532.410	551.453	562.927	607.539
Konya	611.957	599.699	638.171	622.435	518.677
Kayseri	385.913	451.798	540.824	520.948	490.072
İzmir	330.143	390.481	435.925	447.092	436.530
Sivas	169.737	180.756	192.630	194.742	334.435
Aksaray	202.371	239.650	250.349	309.132	294.829
Nevşehir	269.620	321.301	289.413	295.503	280.162
Bitlis	150.043	190.511	194.353	259.713	256.366
Adana	219.076	251.408	211.265	224.794	201.362
Diğer	464.266	507.398	527.278	492.921	451.453
Türkiye	4.550.000	4.979.824	5.200.000	5.100.000	5.200.000

Kaynak: Ek Tablo 8

Grafik 7. Türkiye’de patates üretimi yapılan önemli iller (2022, %)

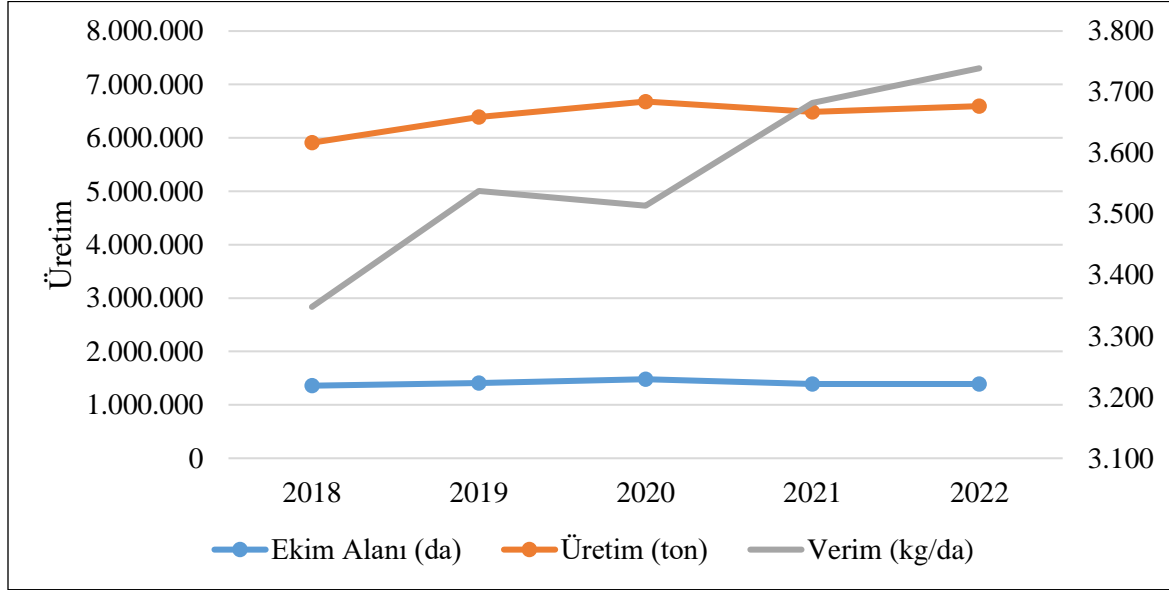
Kaynak: TÜİK, 2023

Tablo 9. Türkiye patates verimi (kg/da)

Yıllar	2018	2019	2020	2021	2022
Verim	3.348	3.538	3.514	3.682	3.739

Kaynak: TÜİK, 2023

Grafik 8. Türkiye patates ekim alanı, üretimi ve verim

Kaynak: Ek Tablo 7, 8, Tablo 9

Grafik 8'e göre ekim alanında yıllar itibarıyla çok fazla bir değişim görülmezken 2018/19 pazarlama yılında verim artışı

üretimi olumlu yönde etkilemiştir. 2021/22 pazarlama yılında ise ekim alanıyla birlikte verim ve üretimde artış olmuştur.

3.3. Türkiye'de Patates Tüketimi

Patates; taze veya işlenmiş olarak insan beslenmesinde, yumruları direkt olarak veya fabrika artıkları şeklinde hayvan beslenmesinde, bitkisel üretiminin devamlılığını sağlamak için tohumluk olarak ve çeşitli şekillerde gıda sanayinde işlenerek kullanılan önemli bir endüstri bitkisidir. Temel gıda ürünü olan patatesin kullanım alanlarının yaygınlaşması ve dünya

nüfusunun artması patatese olan talebi ve tüketimini hızlı bir şekilde arttırmaktadır. Son beş yılda patates tüketiminde dalgalanmalar gerçekleşmiş olup, 2021/22 tüketim sezonu 2017/18 sezonuna göre %4,2 oranında artış, bir önceki yıla göre ise %1,2 oranında azalma olmuştur. Bu yıllar arasında kişi başına patates tüketimi 47-51 kg arasında değişim göstermiştir.

Tablo 10. Türkiye patates tüketimi

Yıllar	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Tüketim (bin ton)	4.064	3.860	4.210	4.287	4.234
Kişi Başına Tüketim (kg)	50,3	47,1	50,6	51,3	50,0
Yeterlilik derecesi (%)	103,5	103,3	104,1	106,5	106,1

Kaynak: TÜİK, 2023

3.4. Türkiye'de Patates Ticareti

3.4.1. İthalat

Türkiye patates üretiminde kendine yeterli bir ülkedir. Patatesin pazarlama yılı 01/07-30/06 arasındadır. Patates ithalatında gümrük vergisini sıfırlayan 10 Mart 2019

Tarih ve 815 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Ticaret Bakanlığı'nın Patates İthalatında Tarife Kontenjanı Uygulanmasına İlişkin Tebliğ, 11 Mart 2019

Tarih ve 30711 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 2019 yılı Mart ayında 200 bin tona kadar ithal edilecek patatesten 20 Nisan 2019 tarihine kadar gümrük vergisi sıfırlanmıştır. Bu

durum ithalat miktarını arttırmıştır. Tablo 11'e göre ithalata bakıldığında yıllar itibariyle azalma olmuştur. 2022/23 üretim sezonunda ise kayda değer ithalat olmamıştır.

Tablo 11. Türkiye üretim sezonuna göre toplam ithalat miktarı (ton)

Üretim Sezonu	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Miktar	95.121	17.560	714	536

Kaynak: TÜİK, 2023 (070190 Gtip ile tüm rejimlerin toplamı alınarak hesaplanmıştır.)

3.4.2. İhracat

Türkiye 2022/23 sezonunda toplam 52.278 ton ihracat yapmıştır. Bu üretim sezonunda en fazla patates ihracatı %74,7 Irak ile yapmıştır (Grafik 9). Bir önceki üretim sezonuna göre toplam ihracat miktarında %80 azalma olmuştur. 27 Ocak 2022 tarih ve 31732 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ'de (İhracat:2022/1), patates ihracatı kısıtlanan ürünler arasında yer almaktaydı.

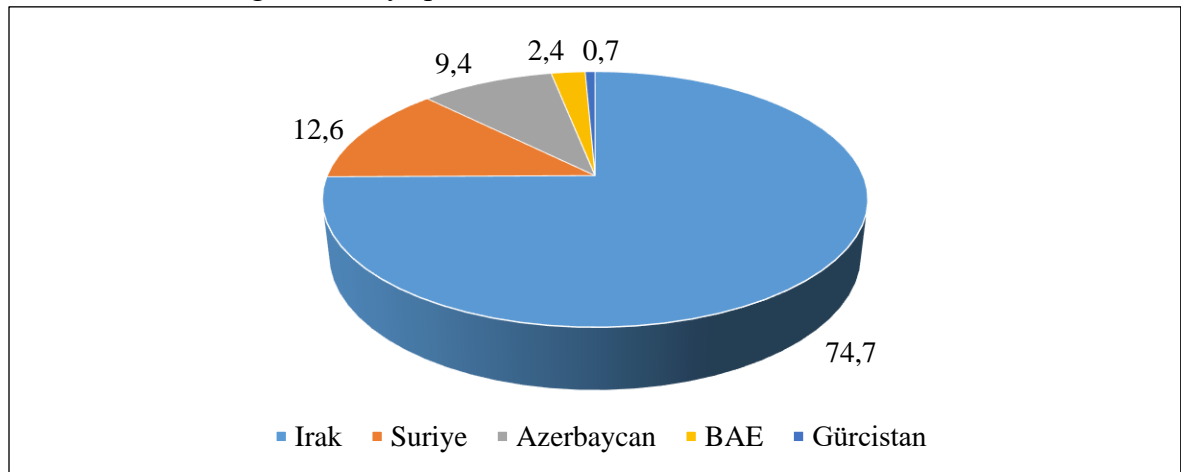
Bu tebliğ 08/03/2023 (İhracat 2023/5) tarihli Bazı Tarım Ürünlerinin İhracatına İlişkin Tebliğ'in Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Tebliğ" ile Resmi Gazetede yayınlanarak patatesin ihracat kısıtlaması kaldırılmıştır. 2022/23 sezonunda yapılan ihracatın bir önceki sezonlara göre az olmasının sebebi patatesin ihracat kısıtlı ürünler arasında yer alması gösterilebilir.

Tablo 12. Türkiye üretim sezonuna göre toplam ihracat miktarı (ton)

Üretim Sezonu	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Miktar	200.841	177.343	218.496	260.469	52.278

Kaynak TÜİK, 2023 (070190 Gtip ile tüm rejimlerin toplamı alınarak hesaplanmıştır.)

Grafik 9. Ülkelere göre Türkiye patates ihracatı (2022/23, %)

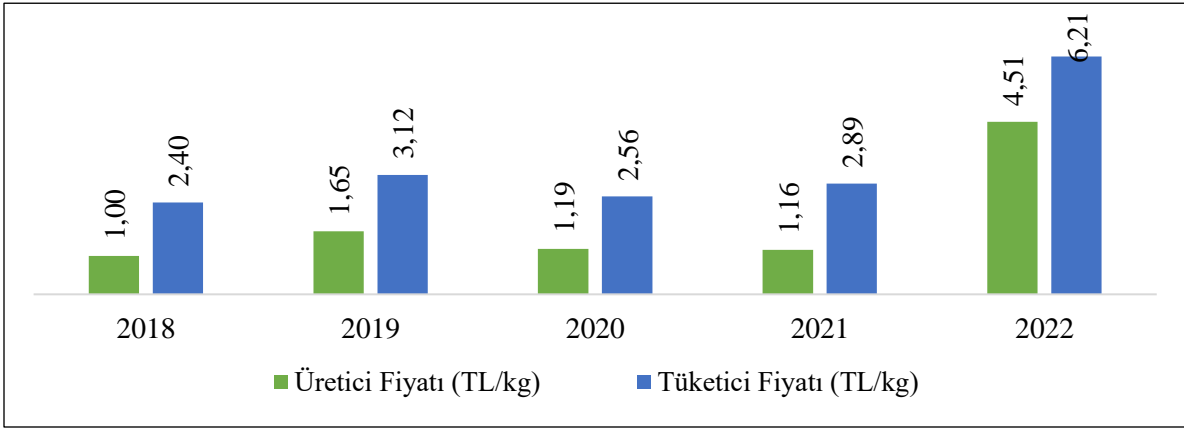
Kaynak: TÜİK, 2023

3.5. Türkiye’de Patates Fiyatları

Türkiye’de patates, üretici ve tüketici fiyatı en fazla dalgalanma gösteren ürünlerin başındadır. 2022 yılı üretici fiyatı ortalama 4,51 TL/kg olup, bir önceki yıla göre yaklaşık %289 oranında artmıştır. 2022 yılında dört aylık ortalama tüketici fiyatı 6,21 TL/kg’dır. 2022 Nisan ayında 8,40

TL/kg olan tüketici fiyatı; bir önceki yılın aynı ayına göre %343,1, bir önceki aya göre %41,1 oranında artış göstermiştir. 2023 yılında ise üretici fiyatı ilk sekiz aylık ortalama fiyatı 7,27 TL/kg’dır. Fiyatlardaki artış devam etmektedir.

Grafik 10. Türkiye ortalama patates fiyatları (TL/kg)

2022 yılı tüketici fiyatı dört aylık ortalama verilerdir.

Kaynak: TÜİK, 2023

3.6. Türkiye’de Patates Destekleri

2023 yılında patatese; 172 TL/da mazot, 21 TL/da gübre ile toplam 193 TL/da mazot gübre desteği verilmiştir. Patates organik tarım ve iyi tarım uygulamaları desteklerinde 2. kategoride olup bireysel ürün sertifikası 72 TL/da, üretici grup sertifikası ise 36 TL/da’ dır. Sertifikalı tohum kullanım desteği 260 TL/da, sertifikalı tohum üretim desteği sertifikalı kademede 0,10 TL/da, orijinal/temel ve üstü

kademede ise 0,20 TL/da olarak verilmektedir. Patates siğili görülen alanlar ile patates siğili için oluşturulan güvenlik kuşağındaki alanlarda, karantina önlemi olarak alternatif ürün yetiştirilmesi veya nadasa bırakılması durumunda ÇKS’ye dahil olan çiftçilere 2022 yılı üretim sezonu alternatif uygulamaları için dekar başına 125 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır.

Tablo 13. Patatese verilen destekler (TL/da)

	2019	2020	2021	2022	2023
Toprak analizi	0,8	0,8	0,8	1,0	1,0
Gübre desteği	4	4	8	21	21
Mazot desteği	27	27	30	125	172
Sertifikalı tohumluk kullanım desteği	80	100	100	200	260

Kaynak: TOB, 2023

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Patates, birim alandan fazla verim alınması, besin değerinin yüksek oluşu, sindirimimin kolaylığı, kullanım alanının geniş olması, her çeşit iklimde yetişmesi bakımından hemen hemen bütün dünya ülkeleri tarafından üretilmekte ve tüketilmektedir.

FAO verilerine göre, 2021 yılında dünyada yaklaşık 376 milyon ton patates üretimi olmuştur. Dünya patates üretiminde 2021 yılında Türkiye 5,1 milyon ton ile 16. sıradadır. 2021 yılında dünya patates üretiminin %1,4'ü Türkiye'de gerçekleşmiştir. İhracatın taze olarak yapılması yerine katma değeri yüksek olan dondurulmuş ve işlenmiş ürün olarak yapılması için teşvik edilmesi ve yönlendirilmesi Türkiye ekonomisi açısından önem arz etmektedir.

Patates yemeklik taze veya işlenmiş ürünler ve tohumluk ticareti açısından dünyada önemli pazarı olan bir üründür. Türkiye'nin patates üretiminde göstermiş olduğu büyük ilerlemeye rağmen, dünya patates ticaretinde yeterli pay sahibi olduğu söylenemez. 2022 yılı Türkiye'nin dünya patates ihracatındaki payı %1,2'dir.

TÜİK Bitkisel Üretim 1. Tahminlerine göre; 2023 yılında patates üretimi bir önceki yıla göre %5,8 oranında artarak 5,5 milyon ton olması beklenmektedir. Bu tahminlere göre,

bitkisel üretim içerisinde şeker kamışı, mısır, pirinç, buğday, yağlı palmye meyvesinden sonra patates altıncı sırada gelmektedir. Dünyada üretilen bitkisel üretim içindeki patates üretiminin payı yaklaşık %4 tür.

Türkiye'de patates üretici ve tüketici fiyatı en fazla dalgalanma gösteren ürünlerin başında gelmektedir. Türkiye'de patates üretimine etki eden faktörleri belirlemek için bir model oluşturulmuş ve patates üreticilerinin patates üretimlerine karar verirken bir önceki yıl ellerine geçen patates fiyatına, geçen yılki gübre fiyatına ve tüketilen patates miktarına yani talebe bakarak patates ettikleri belirlenmiştir. Bir önceki yıl çiftçinin eline geçen patates fiyatı ve patates tüketimi arttığında; çiftçiler daha çok patates üretmektedir. Gübre fiyatları arttığında ise çiftçilerin patates üretiminden uzaklaştığı sonucuna varılmıştır. Bir önceki yıl çiftçinin eline geçen patates fiyatı ve patates tüketimi arttığında, çiftçiler daha çok patates üretmekte iken; bir önceki yıl gübre fiyatlarının artması, çiftçileri patates üretiminden uzaklaştırmaktadır (Kadakoğlu B., Karlı B., 2021).

Patates fiyatlarındaki istikrarsızlığın üretici ve tüketiciler üzerindeki negatif etkilerini önlemek için planlı ve sürdürülebilir üretim ile piyasayı düzenleyici önlemler alınarak bu zarar en aza indirilebilir.

Ek Tablolar

Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya patates ekim alanı (ha)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Çin	4.859.920	4.758.070	4.036.300	4.673.000	5.780.000
Hindistan	2.179.000	2.142.000	2.173.000	2.051.000	2.248.000
Ukrayna	1.323.200	1.319.900	1.308.800	1.325.200	1.283.200
Rusya	1.335.560	1.313.495	1.238.575	1.178.098	1.142.111
Bangladeş	499.725	477.419	468.395	461.351	468.699
ABD	422.690	410.670	379.320	368.960	378.670
Peru	310.400	322.864	331.177	333.153	330.604
Nijerya	318.556	319.164	319.352	319.024	319.180
Mısır	174.311	171.461	177.569	275.640	262.706
Almanya	250.500	252.200	271.600	273.500	258.300
Belarus	275.997	271.772	266.624	253.442	249.500
Polonya	329.323	290.970	302.480	226.070	235.830
Pakistan	179.620	193.992	195.654	185.360	234.320
Kenya	165.458	217.315	212.976	176.252	214.600
Fransa	194.055	199.560	207.160	214.500	211.590
Nepal	194.115	195.268	193.997	188.098	198.788
Kazakistan	182.895	192.326	192.328	193.806	194.400
Bolivya	178.144	180.802	175.708	182.449	191.321
Hollanda	160.791	164.600	165.730	164.500	159.040
Kuzey Kore	157.569	169.806	147.129	146.737	154.181
Diğer	3.743.792	3.627.504	3.717.768	3.696.897	3.617.655
Dünya	17.435.621	17.191.158	16.481.642	16.887.037	18.132.695

Kaynak: FAO, 2023

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya patates üretimi (ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Cin	88.481.500	90.259.155	89.500.000	92.800.000	94.300.000
Hindistan	48.605.000	51.310.000	50.190.000	48.562.000	54.230.000
Ukrayna	22.208.220	22.503.970	20.269.190	20.837.990	21.356.320
ABD	20.453.430	20.421.560	19.251.320	19.051.790	18.582.370
Rusya	21.707.645	22.394.960	22.074.874	19.607.361	18.295.535
Almanya	11.720.000	8.920.800	10.602.200	11.715.100	11.312.100
Bangladeş	10.215.957	9.744.412	9.655.082	9.606.000	9.887.242
Fransa	8.547.354	7.860.380	8.560.410	8.691.900	8.987.220
Polonya	9.171.733	7.311.960	6.481.620	7.859.510	7.081.460
Mısır	4.841.040	4.960.062	5.200.563	6.786.340	6.902.817
Hollanda	7.391.881	6.025.370	6.961.230	7.020.060	6.675.590
Kanada	5.419.238	5.204.548	5.364.169	5.286.792	6.372.183
Pakistan	3.852.897	4.591.776	4.869.312	4.552.656	5.872.960
Peru	4.776.294	5.133.927	5.389.231	5.515.378	5.661.443
Birleşik Krallık	6.218.000	5.060.000	5.307.000	5.512.813	5.306.720
Türkiye	4.800.000	4.550.000	4.979.824	5.200.000	5.100.000
Belarus	6.414.755	5.864.325	6.105.294	5.231.168	4.807.731
Cezayir	4.606.402	4.653.322	5.020.249	4.659.482	4.360.880
Kazakistan	3.551.114	3.806.992	3.912.103	4.006.780	4.031.582
Belçika	4.416.665	3.045.440	4.027.620	3.928.910	3.871.470
Diğer	72.715.635	72.080.174	75.111.676	74.711.142	73.124.352
Dünya	370.114.760	365.703.133	368.832.967	371.143.173	376.119.974

Kaynak: FAO, 2023

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya patates ithalat miktarı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Belçika	2.415.162	2.757.375	2.617.764	2.754.106	3.069.299
Hollanda	1.704.215	1.726.396	1.532.661	1.796.247	1.585.967
İtalya	563.138	603.021	526.847	541.444	620.890
ABD	413.215	346.270	420.317	404.458	546.661
Özbekistan	224.674	282.222	435.712	150.507	532.474
Almanya	518.695	674.142	617.134	499.241	445.647
Portekiz	427.419	349.836	351.941	344.607	431.115
Romanya	139.710	195.400	187.912	203.164	195.359
Portekiz	152.891	191.464	160.648	147.811	191.050
Çek Cumhuriyeti	192.629	216.906	220.147	185.101	176.860
Polonya	127.860	256.577	184.091	125.228	166.950
Azerbaycan	106.240	152.127	135.970	182.901	159.726
Sri Lanka	-	142.086	126.810	116.716	153.823
Avusturya	193.339	170.315	151.541	155.083	137.158
Meksika	-	122.778	142.009	115.838	118.847
İsviçre	14.344	17.138	28.576	43.504	86.025
İrlanda	75.172	79.544	67.013	69.768	84.409
Çin	48.393	42.642	21.134	22.557	71.069
Birleşik Krallık	164.925	194.953	216.760	92.455	70.162
Lübnan	47.273	70.898	44.395	25.493	64.916
Diğer	4.192.228	4.531.847	3.600.479	4.648.552	1.164.848
Dünya	11.721.523	13.123.938	11.789.864	12.624.781	10.073.254

Kaynak: UN COMTRADE, 2023

Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya patates ihracatı (ton)

Ülkeler	2018	2019	2020	2021	2022
Fransa	1.333.350	2.119.096	2.148.350	2.216.919	2.657.097
Almanya	1.811.790	1.797.433	1.890.325	1.901.963	1.988.141
Hollanda	867.433	1.296.079	1.121.084	1.393.445	1.402.084
Belçika	895.638	875.510	912.680	888.594	974.027
Mısır	487.596	572.054	552.398	464.241	710.585
ABD	462.568	520.524	477.480,5	560.326	507.891
Çin	447.485	503.001	441.795	389.762	451.812
Hindistan	335.041	417.048	295.978	349.600	441.397
İspanya	248.453	268.957	272.663	324.962	351.670
Kazakistan	141.781	255.311	347.583	198.258	240.701
Birleşik Krallık	167.833	241.782	-	154.594	191.836
İsrail	156.814	156.762	169.062	193.501	167.312
Türkiye	246.461	183.831	126.348	265.156	158.671
Güney Afrika	145.640	158.610	161.034	161.747	153.931
Danimarka	-	103.083	103.618	92.502	80.510
Azerbaycan	66.563	61.723	81.386	92.343	78.301
İtalya	81.981	118.263	83.305	70.557	77.808
Kıbrıs	85.224	71.905	66.997	85.594	62.593
Guatemala	81.127	75.544	69.521	74.498	60.300
Lübnan	72.032	64.760	67.423	36.919	59.988
Diğer	2.655.775	2.315.191	2.010.732	1.946.564	591.278
Dünya	10.790.585	12.176.467	11.399.762	11.862.045	11.407.932

Kaynak: UN COMTRADE, 2023

Ek Tablo 5. Dünya patates üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Cabo Verde	1.947,7	2.039,3	2.108,1	2.069,3	2.043,6
Benin	1.411,0	1.242,7	1.348,2	1.438,6	1.678,2
Japonya	1.009,2	775,2	801,8	1.211,0	1.491,5
Jamaika	1.017,6	1.321,8	1.211,9	1.599,8	1.370,0
Bahreyn	1.329,8	1.329,8	1.329,8	1.329,8	1.329,8
Doğu Timor	-	-	1.208,4	1.250,7	1.250,7
Yeni Kaledonya	916,9	948,9	961,9	984,2	1.027,6
İzlanda	950,8	1.001,8	984,4	911,2	990,2
İran	203,6	304,6	564,0	463,7	886,1
Mali	656,6	648,7	752,1	863,7	880,1
Katar	769,2	741,8	741,8	934,1	879,1
Panama	893,7	761,2	761,2	729,7	871,2
Kosta Rika	935,7	949,8	869,1	953,4	858,8
İsrail	666,7	636,4	746,8	778,2	766,2
Filipinler	594,6	719,3	711,3	799,2	749,6
Endonezya	829,3	766,1	654,8	710,7	722,8
Sri Lanka	633,7	608,5	752,2	752,3	667,8
Zambiya		749,7	674,7	518,4	658,9
Suudi Arabistan	634,7	528,0	528,0	445,3	653,3
Mauritius	647,5	722,0	690,7	635,4	647,6
Dünya Ort.	417,6	422,5	457,4	443,9	483,4

Kaynak: FAO, 2023

Ek Tablo 6. İllere göre Türkiye patates ekim alanları (da)

İller	2018	2019	2020	2021	2022
Niğde	202.990	183.850	182.820	146.890	176.300
Afyonkarahisar	129.925	142.163	153.387	151.038	149.968
Konya	148.333	143.540	151.807	145.496	120.491
Kayseri	100.028	110.839	124.160	117.380	112.055
İzmir	93.804	112.100	129.000	112.344	111.733
Sivas	59.202	58.495	65.873	71.180	86.490
Nevşehir	62.118	70.773	69.849	68.385	71.075
Aksaray	55.300	56.250	58.155	70.600	69.591
Adana	64.033	66.761	60.905	60.950	56.560
Bitlis	42.305	50.095	44.920	49.075	51.675
Erzurum	35.124	35.705	35.575	35.554	34.555
Hatay	19.169	18.379	24.697	25.708	28.580
Bolu	54.508	54.368	49.857	30.460	28.534
Trabzon	32.295	31.497	32.142	29.736	26.401
Tokat	24.291	21.436	23.295	20.925	19.246
Karaman	10.212	15.580	19.140	19.175	18.968
Ordu	19.662	17.597	17.540	17.710	17.665
Yozgat	8.307	9.148	14.925	13.746	16.033
Eskişehir	18.412	20.252	20.511	14.710	15.680
Gümüşhane	18.979	17.080	16.104	16.100	15.678
Diğer	160.376	173.059	185.273	172.013	164.438
Türkiye	1.359.373	1.408.967	1.479.935	1.389.175	1.391.716

Kaynak: TÜİK, 2023

Ek Tablo 7. İllere göre Türkiye patates üretim (ton)

İller	2018	2019	2020	2021	2022
Niğde	732.188	716.180	689.312	575.627	679.653
Afyonkarahisar	455.352	532.410	551.453	562.927	607.539
Konya	611.957	599.699	638.171	622.435	518.677
Kayseri	385.913	451.798	540.824	520.948	490.072
İzmir	330.143	390.481	435.925	447.092	436.530
Sivas	169.737	180.756	192.630	194.742	334.435
Aksaray	202.371	239.650	250.349	309.132	294.829
Nevşehir	269.620	321.301	289.413	295.503	280.162
Bitlis	150.043	190.511	194.353	259.713	256.366
Adana	219.076	251.408	211.265	224.794	201.362
Erzurum	85.729	88.725	88.397	70.660	104.042
Hatay	71.145	69.230	90.430	96.521	99.993
Bolu	150.327	133.681	137.129	90.970	86.595
Karaman	32.187	54.082	65.774	65.950	67.120
Eskişehir	59.845	79.119	76.875	60.379	62.767
Yozgat	26.904	28.717	49.350	44.371	52.512
Tokat	61.385	53.855	59.154	50.514	48.928
Ankara	11.755	19.155	23.803	34.573	43.653
Amasya	26.892	36.679	49.460	39.333	43.144
Bursa	33.165	34.989	38.655	40.895	40.168
Diğer	464.266	507.398	527.278	492.921	451.453
Türkiye	4.550.000	4.979.824	5.200.000	5.100.000	5.200.000

Kaynak: TÜİK, 2023

KAYNAKLAR

- Anonim, 2023. <https://bagtarimurunleri.com.tr/patates-tarihcesi/> (Erişim tarihi: 02/08/2023)
- Arioğlu, H., Çalışkan, M.E., Onaran H., 2010. "Türkiye'de Patates Üretimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri", IV. Ulusal Patates Kongresi, Niğde.
- Camire, M. E., Kubow, S. And Donnelly, D. J., 2009. "Potatoes and Human Health", Critical Reviews in Food Science and Nutrition, 49 (10), 823-840.
- FAO, 2023. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division <http://faostat.fao.org>, (Erişim Tarihi: 04.08.2023).
- Günel, E, M.E. Çalışkan, N. Kuşman, M.T. Koç, A.Yılmaz, T. Ağırnaslıgil, H. Onaran. 2010. Nişasta ve Şeker Bitkileri Üretimi. Türkiye Ziraat Mühendisliği 7. Teknik Kongresi (11-15 Haziran 2010, Ankara) Bildirileri, s. 377-396.
- Kadakoğlu B., Karlı B., 2021. "Türkiye'de Patates Üretimi, İhracatı ve Destekleme Politikalarının Değerlendirilmesi" Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi Cilt 16, Sayı 1, Sayfa 7-16.
- Ödemiş Ticaret Odası Patates Sektör Raporu, 2021.
- Trade Map, 2023. www.trademap.org, (Erişim: 02.08.2023).
- TÜİK, 2023. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 02.08.2023).
- UN COMTRADE, 2023. <https://comtradeplus.un.org/>, (Erişim Tarihi: 02/08/2023)